

CICERO ATTICO SAL.

LIII. **E**GO, etsi nihil habeo, quod ad te scribam, scribo tamen, quia tecum loqui videor. Hic nobiscum sunt Nicias, & Valerius. Hodie tuas literas expectabamus matutinas. Erunt fortasse altera postmeridiana, nisi te ¹ Epirotica litera impediant: quas ego non interpello. Misi ad te epistolas ad Marcianum, & ad Montanum. Eas in eundem ² fasciculum velim addas, nisi forte jam dedisti.

¹ *Epirotica litera*] Quas in Epirum scribis tuorum negotiorum causa. Forte autem, *Litera*, abundat. Aptius certe ad brevitatem videretur. *Manus*.

² *Fasciculum*] Quem in Epirum mittis, ut ex Epiro deinde Athenas deferatur. Nam Athenis erant Marcianus, & Montanus cum Cicerone filio. *Idem*.

EPI-

EPISTOLARUM

AD ATTICUM

LIBER XIII.

CICERO ATTICO SAL.

I.

AD Ciceronem ita scripsisti, ulli ut neque ¹ severius, neque temperatius scribi potuerit, nec magis, quemadmodum ego maxime vellem: prudentissime etiam ad ² Tullios: quare aut ista proficiant, aut aliud agamus. De pecunia vero video a te omnem diligentiam adhiberi, vel potius jam adhibitam: quod si efficis, a te hortos habeo. Nec vero ullum genus possessionis est, quod malim, maxime scilicet ³ ob eam causam, quae suscepta est; cuius festinationem mihi tollis, quoniam de aetate polliceris, vel potius recipis: deinde etiam ad ⁴ *καταβολω*, molestiamque minuendam nihil mihi reperiri potest aptius. Cujus rei cupiditas impellit me interdum, ut te hortari velim: sed me ipse revoco: non enim dubito, quin, quod me valde velle putes, in eo tu me ipsum cupiditate vincas. Itaque istuc jam pro facto habeo. Expecto quid ⁵ istis placeat de epistola ad Caesarem. Nicias te, ut debet, amat, vehementerque tua sui memoria delectatur. Ego vero Peduceum nostrum vehementer diligo. Nam equantem patrem feci, totum in hunc: ipsum per se aequo amo, atque illum amavi: te vero plurimum, qui hoc ab utroque nostrum fieri velis. Si hortos in-
ipexeris, & si de epistola certiozem me feceris, dederis mihi

T t t 2 quod

¹ *Severius*] Objurgans eum, quod immoderatos sumptus faceret. Quod indicat libri hujus ep. 16. *Manus*.

³ *Ob eam causam*] Ob sanum, quo filium consecrare deliberatum est. *Idem*.

⁴ *Katavolow*] Reliquum vitae decursum.

² *Tullius*] Marcianum, & Montanum, qui cum Cicerone filio Athenis erant. *Idem*.

⁵ *Istis placeat*] Oppio & aliis. Vide superioris libri epist. 49.

quod ad te scribam: sin minus, scribam tamen aliquid: nunquam enim deerit.

CICERO ATTICO SAL.

II. **G**RATIOR mihi celeritas tua, quam ipsa res. Quid enim indignus? Sed jam ad ista obdurimus, & humanitatem omnem exuimus. Tuas literas hodie expectabam, nihil equidem ut ex iis novi: quid enim? Veruntamen. Oppio & Balbo epistolas deferri jubebis, & tamen Pisonem sicubi de auro. Faberius si venerit, videbis ut tantum² attribuatur, si modo attribuetur, quantum debetur. Accipies ab Erote. Ariarathes Ariobarzani filius Romam venit. Vult, opinor, regnum aliquod emere a Cesare: nam, quo modo nunc est, pedem ubi ponat in suo non habet. Omnino eum Sextius noster³ parochus publicus occupavit: quod quidem facile patior. Veruntamen, quod mihi, summo beneficio meo, magna cum fratribus illius necessitudo est, invito eum per literas, ut apud me diversetur. Ad eam rem cum mitterem Alexandrum, has ei dedi literas. Cras igitur auctio Pедуеи. Cum poteris ergo: etsi impedit fortasse Faberius: sed tamen, cum licebit. Dionysius noster graviter queritur, & tamen jure, a discipulis abesse tamdiu. Multis verbis scripsit ad me, credo item ad te. Mihi quidem videtur etiam diutius abfuturus: ac nollem: valde enim hominem desidero.

¹ Veruntamen] Expectabam. Et est figurata, qua usus est XIV. 8. *Manut.*

² Pisonem] Argentarium. Sicubi, Conventias, sicubi poteris.

³ Attribuetur] Attribueret in re pecuniaria est adsignare. *Papma.*

⁴ Accipies] Cognosces ab Erote, quantum nobis a Faberio debeatur. *Manut.*

⁵ Parochus] Parochus erat qui laica praebebat legatis exterarum nationum, ut intel-

ligitur ex interpretatione Graecae vocis lautorum, in Senatus-consulto facto, Q. Lutatius, M. Emilio Consulibus, in gratiam Asclepiadis Clazomenii, Polyfrati Carystii, & Meniseli Milestii. Quod S. C. Graecis verbis explicatum cum fragmento quodam Latorum, quibus primum conceptum fuerat. Viborius publicavit in postrema editione harum epistolarum. *Bos.*

CI-

CICERO ATTICO SAL.

III. **A**TE literas expectabam; nondum scilicet: nam has mane rescribebam. Ego vero ista nomina sic probo, ut nihil aliud me moveat, nisi quod tu videris dubitare. Illud enim non accipio in bonam partem, quod ad me refers: qui si ipse negotium meum gererem, nihil gererem, nisi consilio tuo. Sed tamen intelligo, magis te id facere diligentia, qua semper uteris, quam quod dubites de nominibus istis. Etenim Caelium non probas: plura non vis. Urumque laudo. His igitur utendum est. Pras aliquando factus esses, & in his quidem tabulis. A me igitur omnia. Quod dies longior est, (teneamus modo quod volumus) puto fore istam etiam a praecone diem, certe ab heredibus. De Crispo & Mustella videbis: & velim scire, quae sit pars duorum.

De

¹ Nondum] Tabellarii enim Roma profecti, nondum ea hora, qua scribo ad te, pervenire in Tusculanum potuissent. *Corradus.*

² Ista nomina] De quibus ad me scribis. Cicero, cum pecuniam non haberet, unde hortus emeret, Attico mandaverat, ut aliquid venderet. Atticus in venditione non pecuniam accepit ab eo, qui emit, sed nomina, ita tamen, si ea nomina Cicero probasset, ad quem de ea re scripturus erat. *Manut.*

³ Caelium non probas] Decreverat Cicero jam ante mortem Tulliae, metu belli civilis, quicquid domi habebat auri, argentei facti vel infecti cum pecunia commutare, ut intelligitur ex epistola ultima. Libri XL, quod postea fecit. Nam argenti aurive, quod erat in suppellectile, magnam partem cum Caelio nummulario nummis aureis permutarat. Idcirco rogabat Atticum epistola 9. libri XII. ut videret de Caelio, ne qua lacuna esset in auro. Quia vero valde agebat pecunia ad hortos emendos, negotium dederat Attico: ut si non posset ea vendere, quae profecti jussisset, quod domi superesset auri argentei cum Caelio pecunia permutteret. Cui mandato ita rescripserat Atticus, se non probare, quod ille scripserat de auro argenteo commutando cum Caelio, cujus fraudes antea expertus fuerat, suadereque ne plura

ex suppellectile distraheret. Id ergo Attici consilium scribit se probare in utraque re; ne scilicet cum Caelio sibi negotii quicquam sit, nec de suppellectile plura commutet, sed illis nominibus utatur ad hortos emendos. *Bosius.*

⁴ His igitur] Nominibus. *Corrad.*

⁵ Pras] Nisi haberemus haec nomina, necesse fuisset, ut pro me pras fieres: necesse fuisset, ut pro me pras fieres: nec omnia sint a me. *Idem.* Illud Titullius Attico, quod illi constitutum erat, quamdiu vixit, nunquam praedem pro altero, neque mancipem esse, ut auctor est Cornelius Nepos. Fregisses, inquit, consilium illud tuum causa mea. Sed postea subjicit, *A me igitur omnia praestabuntur; ne te praedem fieri mea causa postulare me putes.* Caetera sunt perspicua. *Junius.*

⁶ Quod dies longior est] Quantum ad id attingit quod dies meorum nominum longior est quam ut pecuniam repraesentare possim, spero praconem in tam longam diem, quam illa nostrorum nominum sit, solutionem detinaturum: aut, si id a praecone impetrare non possim, certe ab heredibus Scapulis non possim. Teneamus modo quod volumus, & hortos illos nobis elabi ne sinamus. Haec enim verba, *teneamus modo quod volumus, igitur praedem fieri legenda.* *Bosius.*

De Bruti adventu eram factus certior: attulerat enim ab eo Ægypta libertus literas. Misi ad te epistolam, quia commode scripta erat.

CICERO ATTICO SAL.

IV. **H**ABEO¹ munus a te elaboratum decem legatorum,² & quidem puto: nam filius anno post Quæstor fuit, quam Consul Mummius. Sed quoniam sæpius de³ nominibus quæris quid placeat; ego quoque tibi læpius respondeo placere. Si quid poteris cum Pisonè, conficies: ⁴ Aulus enim videtur in officio futurus. Velim⁵ ante possis: si minus, utique simul simus cum Brutus veniet in Tusculanum. Magni interest mea, una nos esse. Scies autem, qui dies is futurus sit, si puero negotium dederis ut quærat.

¹ *Munus*] Infra epist. 26. ita scribit: Sicunde poter. evet, qui decem legati Mummi fuerint. Polybius non nominat. Fororum nomina Atticus invenit, inventa misit ad Ciceronem. Et hic perspicuum est, lapsum esse in ordine qui has epistolas retulit in volumina: cum infra de nominibus decem legatorum Atticum roget, hic autem ea se

dicat accepisse. *Manus*.

² *Et quidem puto*] Verus codex, nescit Pighio. rectius legit, *Et quidem se puto*.

³ *Nominibus*] De quibus epist. super.

⁴ *Aulus*] De quo XII. s. Utrouque Avint legunt Victorius & Bosius.

⁵ *Ante*] Velim ante, quam Brutus veniat, mecum esse possis. *Corradus*.

CICERO ATTICO SAL.

V. **S**PURIUM Mummi putaram in decem legatis fuisse: ¹ sed videlicet. Etenim² ἄλλοιον³ fratri fuisse: fuit enim

¹ *Sed videlicet*] Hoc sensu: Sed videlicet vere exitimas cum legatum quidem fuisse bello Achaico, sed non fuisse in decem illis legatis, qui Corinthum missi sunt ad res Achaicas componendas. Etenim verisimile est eum C. Mummi fratri legatum exiitisse. *Bosius*. Hanc scripturam afferunt quoque Balliol. & Helm. sed omittunt *etiam*. Mihi videtur hac verba non esse sana. Conscise in his epistolis loquitur quidem Cicero, non tamen tam abrupte. Facile mihi assentientur, qui genium Ciceronianæ dictionis non ignorant, & hac accuratius pendere. Opinor autem loci huius corruptelam ortam esse ex rariore & parum trita constru-

zione *non videlicet*. Ciceronem enim scripsisse puto: *Spurium Mummi putaram in decem legatis fuisse: sed videlicet eum legatum fratri fuisse*. Nimiam *sollicite*, videlicet saepe cum infinitivis junguntur. Putabam Sp. Mummi in decem legatis fuisse, sed ex tuis literis videre mihi licuit, eum fuisse legatum fratris. Cum non intelligerent imperiti, quid esse legatum fratris esse, nec viderent unde penderet infinitivus *fuisse*, mire hunc locum pervertentur, & pro Latinis, ut sen sim aliter erant, Græca supposuerunt. *Grævius*.

² *ἄλλοιον*] Verisimile.

nim ad Corinthum. Misi tibi³ Torquatum. Colloquere tu quidem cum Silio ut scribis, & urge. Illam⁴ diem negabat esse mensè Majo, ista non negabat. Sed tu, ut omnia, istuc quoque ages diligenter. De Crispo & Mustella, scilicet cum quid egeris. Quoniam ad Bruti adventum fore te nobiscum polliceris, satis est, præsertim cum hi tibi dies in magno nostro⁵ negotio consumantur.

³ *Torquatum*] Librum IV. De *suibus*.

⁵ *Negotio*] De hortis scilicet. *Man.*

⁴ *Diem*] Solutionis. Lib. XII. ep. 24.

CICERO ATTICO SAL.

VI. **D**E aquæductu probe fecisti. ¹ Columnarium vide ne nullum debeamus. Quanquam mihi videor audisse a Camillo, commutatam esse legem. ² Pisoni quid est quod honestius respondere possimus, quam ³ solitudinem Catonis? nec coheredibus solum Herennianis, sed etiam, ut scis, (tu enim mecum egisti) de puero Lucullo: quam pecuniam tutor (nam hoc quoque⁴ ad rem pertinet) in Achaja sumpserat. Sed agit liberaliter, quoniam negat se quidquam facturum contra nostram voluntatem. Coram igitur, ut scribis, con-

¹ *Columnarium*] Quod hic Cicero scribit de columnario, hoc est, de tributo in singulis columnis pendendo ad legem Julianam sumptuariam referendum arbitror: quasi Casar singulis columnis, que postea erigerentur, tributum imposuerit, ut hac pena Romanorum animos ad infans ædificiorum sumptibus revocaret. Antea monimus eadem lege minutus fuisse sumptus sepulchrorum. *Bosius*.

² *Pisoni*] Cato puer, hereditatis paternæ nomine, pecuniam quandam heredibus Herennii debebat, quorum unus erat Piso. Hic & reliqui coheredes cum eam pecuniam saepe frustra petissent, minabantur se postulaturos a Pratore, ut in bonorum Catonis possessionem mitterentur. Quod cum Atticus Ciceroni tutori significasset, rescriptis Cicero, se nihil habere quod honestius petitioni Pisonis, & reliquorum coheredum Herennianorum respondere tunc posset, quam, puerum

Catonem solum esse, hoc est, destitutum esse præsidio tutorum: se enim & reliquos tutores abesse: simileque responsum eidem Pisoni dandum putabat de pecunia quam petebat a puero Lucullo, cuius itidem tutores aberant, isque postquam, qui eam pecuniam mutam sumpserat in Asia. Proinde expectandum esse reditum utriusque pueri tutorum. *Bosius*.

³ *Solitudinem Catonis*] Pupillus solus esse dicitur, cui tutores, a quibus defendatur, prælo non sunt. Ideo Cicero solitudinem Catonis vocat absentiam eius tutorum. Fuit Cicero, ut hinc conjicimus, unus de tutoribus puerorum Catonis, & Luculli: ac quidem Luculli tutela meminit libro III. de finibus. *Idem*.

⁴ *Ad rem pertinet*] Ut solutio non urgeatur: cum is tutor non adit, qui eam pecuniam mutam sumpserat in Asia. *Idem*.

constituemus, quemadmodum rem explicemus. ⁵ Quod reliquos coheredes convenisti, plane bene fecisti. Quod epistolam meam ad Brutum poscis, non habeo ejus exemplum, sed tamen salvum est, & ait Tiro te habere oportere: &, ut recorder, una cum illius. ⁶ Objurgatoria tibi meam quoque, quam ad eum rescripseram, misi. ⁷ Judiciali molestia ut caream, videbis. Tuditanum istum, proavum Hortensii, plane non noram; & filium, qui tum non potuerat esse ⁸ legatus, fuisse putaram. Mummius fuisse ad Corinthum pro certo habeo: saepe enim hic Spurius, qui nuper est mortuus, epistolas mihi pronuntiabat versiculis facietis, ad familiares missas a Corintho. Sed non dubito quin fratri fuerit legatus, ⁹ non in decem. Atque hoc etiam accepi, non solitos majores nostros legare in decem, qui essent imperatorum necessarii, ut nos ignari pulcherrimorum institutorum, aut negligentes potius, M. Lucullum, & L. Murenam, & ceteros conjunctissimos ad L. Lucullum misimus. Illudque ¹⁰ ἀλογώτατον, illum fratri in primis ejus legatis fuisse. Operam tuam multam! qui & hæc cures, & mea expedias, & sis in tuis multo minus diligens, quam in meis.

⁵ Quod reliquos coheredes] Bene fecisti, quod collocatus es cum reliquis coheredibus Herennianis, & ab iis impetrasti ne prius solutionem urgerent, quam aut ego adessem, aut alii tutores Catonis. Ceterum edidi, ut erat in Decurcato & Tornasiano, plane bene fecisti. Nam verbum, fecisti, a vulgari abest. Idem.

⁶ Objurgatoria] Quia Brutus cum objurgaverat, quod interitum filie mollius ferret, quam vitam deceret. Itaque ipse Brutum solans in morte matris, Est, inquit, alienum

tanto viro, &c. Epist. ad Brutum. Manut. ⁷ Judiciali molestia] Judicatu. Poterat providere vel ne fors ejus educeretur, vel si esset educta, ut aliquis ejus loco judicaret. Corrad.

⁸ Legatus] Vide supra, ep. 4. ⁹ Nos in decem] Proficientibus ad bellum legati dabantur: postea, ut victa vincina componeretur, decem legati decernebantur. Fuit igitur Mummius in primis fratris legatis, in decem non fuit. Manutius. ¹⁰ Ἀλογώτατον] Maxime probabile.

CICERO ATTICO SAL.

VII. **S**EXTIUS apud me fuit, & Theopompus pridie: venisse a Cæsare narrabat literas; hoc scribere, sibi certum esse Romæ manere; causamque eam adscribere, quæ erat in epistola nostra, ne se absente leges suæ negligerentur, sicut

sicut esset neglecta sumptuaria. Est ¹ εὐλογον: idque eram suspicatus. Sed ² istis mos gerendus est, ³ nisi placet hanc ipsam sententiam nos persequi. ⁴ Et Lentulum cum Metella certe fecisse divortium. Hæc omnia tu melius. Rescribes igitur quidquid voles, dum modo quid. Jam enim non reperio, quid te rescripturum putem, nisi forte de Mustella, aut Silium videris. Brutus heri venit in Tusculanum post horam decimam. Hodie igitur me videbit: ac vellem cum adesses. Iussi equidem ei nuntiari, te, quoad potuisses, expectasse ejus adventum, venturumque, si audisses, meque, ut facio, continuo te certiore esse facturum.

¹ Εὐλογον] Consentaneum. ut omnino scriptam epistolam ad Cæsarem mittamus. Idem. ² Istis] Quibus eam epistolam mitti non placet. Epist. 28. Manut. ³ Nisi placet] Nisi tu in hac opinione es, illud, Sextius narrabat. Idem. ⁴ Et Lentulum cum Metella] Refertur ad

CICERO ATTICO SAL.

VIII. **P**LANE nihil erat, quod ad te scriberem. Modo enim discesseras, & paulo post ¹ triplices remiseras. Velim cures fasciculum ad Veitorium deferendum: & alicui des negotium, qui quærat, Q. Faberii fundus num quis in Pompejano, Nolanove venalis sit. Epitomen Bruti ² Cæliorum velim mihi mittas, & a Philoxeno ³ Πανυατίς ἀπὸ προτολάς. Te Idib. videbo cum tuis.

¹ Triplices] Id est, tabellas trium paginarum, in quibus ad te scripseram, cum responso remiseras. Videtur intelligi codicillos. J. F. Gronov.

² Cæliorum] Ut Fannianorum, XII. 7. De hoc Cælio, Brut. 26. ³ Πανυατίς ἀπὸ προτολάς] Panætii de Providentia liberum.

CICERO ATTICO SAL.

IX. **C**OMMODUM discesseras heri, cum Trebatius venit, paulo post Curtius; hic salutandi causa: sed mansit invitatus. Trebatium nobiscum habemus. Hodie mane Dolabella. Multus sermo ad multum diem. Nihil possum dicere

¹ ἐκτελέσειεν, nihil ² φιλοσοφώτερον. Ventum est tamen ad
³ Quintum. multa ⁴ ἀφαται, ἀδήγηται: sed unum ejusmodi,
 quod nisi exercitus sciret, non modo Tironi dictare, sed ne
 ipse quidem auderem scribere. Sed hæcenus. ⁵ Ἐυδαίρας ad
 me venit, cum haberem Dolabellam, Torquatus; humanissi-
 meque Dolabella, quibus verbis secum egissem, exposuit.
 Commodum enim egeram diligentissime: quæ diligentia grata
 est visa Torquato. A te expecto, ⁶ si quid de Bruto. Quan-
 quam Nicias confectum putabat: sed divortium non probari.
 Quo etiam magis ⁷ laboro idem, quod tu: si quid est enim
 offensionis, ⁸ hæc res mederi potest. Mihi Arpinum eundem
 est: nam & opus est constitui a nobis illa prædiola; & ve-
 reor ne exeundi potestas non sit, cum Cæsar venerit: de cu-
 jus adventu eam opinionem Dolabella habet, quam tu con-
 jecturam faciebas ex literis Messallæ. Cum illuc venero, in-
 tellexeroque quid negotii sit; tum, ad quos dies rediturus
 sim, scribam ad te.

¹ Ἐκτελέσειεν] Cum majore significatione
 benevolentia. Et subintelligi perspicuum est,
 illius sermone. *Manus.*

² Φιλοσοφώτερον] Amantius.

³ Quintum] Ciceronem puerum, cujus
 multa gravia scelera Dolabella narrabat,
 perpetrata ab eo in castris, dum comes Cæ-
 saris esset contra liberos Cn. Pompeji bellum
 gerentis. *Victorius.*

⁴ Ἀφαται] Non dicenda. *Αδὴγηται*, non
 narranda.

⁵ Ἐυδαίρας] Opportune.

⁶ Si quid de Bruto] Quid significat? Bruti
 novas nuptias. Nam, dimissa Claudia, Ap-
 pii filia, de qua *Famil. III. 4.* Porciam du-

xit Catonis Uticensis filiam. *Manus.*

⁷ Laboro] Ut Porciam ducat, Catonis fi-
 liam. In quo fallitur Plutarchus, qui Bru-
 tum ait eam uxorem accepisse a Catone avun-
 culo: cum hæc scripta sint post devotus avun-
 culo. *Idem.*

⁸ Hæc res] Nuptiæ Catonis filie. Quos
 enim offendit Claudie divortio, eos sibi re-
 conciliabit Porcie conjugio. Erat enim Cat-
 onis nomen maxime populare, quod nemo
 unquam a libertate constantius ætiteret, us-
 que eo, ut sibi mortem conficere maluerit,
 quam servire. *Idem.*

CICERO ATTICO SAL.

X. **M**INIME miror te & graviter ferre ¹ de Marcello,
 & plura vereri periculi genera. Quis enim hoc ti-
 meret, quod neque acciderat antea, nec videbatur natura fer-
 re, ut accidere posset? Omnia igitur metuenda. Sed illud

¹ De Marcello] M. Marcello interfecto. Vide *Fam. IV. 12.*

² Ἐὰν τὴν ἰσοπέδω, tu præsertim: me reliquum consularem.
 Quid? tibi Servius quid videtur? Quanquam hoc nullam ad
 partem valet scilicet, mihi præsertim, qui non minus bene
 actum cum illis putem. Quid enim sumus? aut quid esse
 possumus? domine, an foris? Quod nisi mihi hoc venisset in
 mentem, scribere ista nescio quæ; quo verterem me, non
 haberem. Ad Dolabellam, ut scribis, ita puto faciendum,
³ γονότερα quædam, & πολιτικώτερα. Faciendum certe aliquid
 est: valde enim desiderat. Brutus? si quid, curabis ut sciam:
 cui quidem quamprimum agendum puto, præsertim si statuit.
⁴ Sermunculum enim omnem aut relinquerit, aut sedarit. Sunt
 enim qui loquantur etiam mecum. Sed hæc ipse optime, præ-
 sertim si etiam tecum loquetur. Mihi est in animo proficisci
 xi Kalendas: hic enim nihil habeo quod agam, ne hercule
 illic quidem, nec usquam; sed tamen aliquid illic. Hodie
 Spintherem expecto. Misit enim Brutus ad me: per literas
 purgat Cæsarem de interitu Marcelli: in quem, ne si insidiis
 quidem ille interfectus esset, caderet ulla suspicio. Nunc vero
 cum de Magio constet, nonne furor ejus causam omnem
 sustinet? Plane quid sit non intelligo: explanabis igitur. Quan-
 quam nihil habeo quod dubitem, nisi, ipsi Magio quæ fue-
 rit causa amentia: pro quo quidem etiam sponsor Sunii fa-
 ctus est. Nimirum id fuit: solvendo enim non erat. Credo

V u u 2 cum

² Παρὰ τὴν ἰσοπέδω] Præter historiam. Scri-
 pserat Atticus Ciceroni, ut se diligentissime
 custodiret, præsertim reliquum consularem.
 Hoc, inquit, est præter historiam; contra ve-
 ritatem. Quid enim? Ser. Sulpicius non &
 ipse consularis? Tu præsertim, qui errare
 non soles in historia. *Manus.*

³ Hoc] Consularem esse jam parum re-
 fert, nec fructum ullam afferre, aut digni-
 tatem, uno Cæsare tenente omnia. *Graevius.*

⁴ Cum illis] Qui mortui sunt. *Corr.*
⁵ Ista nescio quæ] Philosophica. *Idem.*
⁶ Κοινωνία] Communiora, & ad Republi-
 cam administrandam magis accommodata. Sub-
 audi, miranda. Puto, inquit, quemadmo-
 dum tu scribis, libram aliquam ad Dolabel-
 lam nobis esse mittendam, qui continet non
 nisi φιλοσοφίας, sed potius κατὰ τὴν ἰσοπέδω
 & πολιτικώτερα. Quod ejus generis scripta

magis viderentur Dolabellæ convenire, qui
 non in studiis doctrinarum, sed in republi-
 ca, & in communi quodam literarum gene-
 re versatus esset. *Manus.*
⁷ Si quid] Supplet, sperit: quod Lamb.
 & Bosius addiderunt: abesse tamen a Mss.
 testatur Victorius & Grævius.
⁸ Sermunculum] Eorum, qui divortium
 Claudie reprehendebant. *Manus.*
⁹ Causam sustinet] Αἰτίαν τῆς ἀνοησίας, id
 est, Nonne in eum furiosum omne crimen
 verti debet? Ad verbum enim transtulit, quod
 Græci ἀίτιαν ἀνοησίας, & αἰτίαν ἰσχυρῶς dicunt,
 hoc est, suspectum esse, & criminis premit.
 Gaudet enim Cicero Græca quædam maxime
 aliquid, præsertim cum apud doctos & libe-
 ros loquitur. Et esse ἰσχυρῶς videtur pot-
 est ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς, quod Cicero causam su-
 stinere dicit. *Budeus.*

eum petiisse a Marcello aliquid, & illum, ut erat, ¹⁰ constantius respondisse. ¹¹ Οἱ πάντων εἶδος.

¹⁰ Constantius] Negantem se daturum: ex eo Magium in iram, & amentiam prolapsam, illum occidisse. Hoc Cicero, conjunctum fecerat, opinabatur. *Manus.*
¹¹ Οἱ πάντων εἶδος] Supplendum ex Euripidis Ione, *gubernat*, &c. *Non eadem facies apparet, cum res prociis sunt, & cum prope cernuntur.* Hæc verba profus ad initium sequentis epistolæ pertinent, non ad finem istius. Nihil hoc certius, nihil verius. *Cassiodorus.*

CICERO ATTICO SAL.

XI. CREDEBAM esse facile. Totum est aliud, posteaquam sum a te dijunctor. Sed fuit faciendum, ut & constituerem mercedulas prædiorum, & ne magnū onus observantiæ Bruto nostro imponerem. Posthac enim poterimus commodius colere inter nos in Tusculano. Hoc autem tempore, cum ille me quotidie videre vellet, ego ad illum ire non possem, privabatur omni delectatione Tusculani. Tu igitur, si Servilia venerit, si Brutus quid egerit, etiam si constituerit, quando obviam: quidquid denique erit quod scire me oporteat, scribes. Pisonem, si poteris, convenies. Vides quam maturum sit. Sed tamen quod commodo tuo fiat.

¹ Facile] Longius abesse a te. Nam hæc scripsit Arpini, quo se ex Tusculano contulerat. *Manus.*
² Tusculani] Sui, quo, me quotidie volens videre, & ob id ad me veniens, frui non poterat. *Idem.*
³ Servilia] M. Bruti mater. *Idem.*
⁴ Quid] De divortio, & nuptiis. *dem.*
⁵ Quando obviam] Cæsari sit iturus. *Idem.*
⁶ Convenies] Ep. 2. Pisonem scibi de avo. *Manus.*

CICERO ATTICO SAL.

XII. VALDE me momorderunt epistolæ tuæ de Attica nostra: eadem tamen sanaverunt. Quod enim te ipse consolabare eisdem literis, id mihi erat satis firmum ad leniendam agritudinem. Ligariana præclare vendidisti. Posthac

¹ Vendidisti] Metaphora sumpta de iis, qui, quod vendere cupiunt, prius laudant, ut alii, tuam auctoritatem, tumque judicium secuti, eam probare coeperint. *Manus.*
rio: hoc est, ita meam orationem laudasti, ut alii, tuam auctoritatem, tumque judicium secuti, eam probare coeperint. *Manus.*

hac quidquid scripsero, tibi præconium deferam. Quod ad me de Varrone scribis, scis me ante orationes, aut aliquid id genus solitum scribere, ut Varronem nusquam possem intertere. Postea autem quam hæc cepti φιλολογώτερα, jam Varro mihi denuntiaverat magnam sane, & gravem προσφώνησιν. Biennium præterit, cum ille Καλλιπίδης assiduo cursu cubitam nullum processerit. Ego autem me parabam ad id, quod ille mihi misisset, ut ἀπὸ τῶ μέτρου & καὶ ἄλλῳ, si modo potuissim. Nam hoc etiam Hesiodus adscribit, ἀλλε δὴ νῦν. Nunc illam ἀπὸ πλῶν σωτῆρι, sane mihi probatam, Bruto, ut tibi placuit, despondimus: idque tu eum non nolle mihi scripsisti. Ergo illam Ἀκαδημαῖω, in qua homines, nobiles illi quidem, sed nullo modo philologi, nimis acute loquuntur, ad Varronem transferamus. Brevis sunt Ἀντιόχεια; quæ iste valde probat. Catulo & Lucullo alibi reponemus; ita tamen, si tu hos probas: deque eo mihi rescribas velim. De Brinniana auctione accepi a Vestorio literas. Ait, sine ulla controversiâ rem ad me esse collatam (Romæ videlicet, aut in Tusculano me fore putaverunt) a. d. viii. Kal. Quintiles. Dices igitur vel amico tuo, Sp. Vettio coheredi meo, vel Labeoni nostro, paulum proferant auctionem; me circiter Nonas in Tusculano fore. Cum Pisonem Erotem habes. De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. ¹¹ Dies adest.

² Φιλολογώτερα] Eruditiora.
³ Προσφώνησιν] Libellus destinationem, dedicationem, ut nunc loquuntur, expressit Græco verbo, quod Latino non potuit. *Manus.*
⁴ Καλλιπίδης] Callipides fuit aliquis in studio cursor; vide Græcām Anthol. tit. de ἔργων lib. II. *Cassiodorus.*
⁵ ἀπὸ πλῶν σωτῆρι] Eadem mensura & cumulatione. Hesiodus.
⁶ ἀλλε δὴ νῦν] Si modo posses.
⁷ ἀπὸ πλῶν σωτῆρι] De finibus bonorum & malorum, opus.
⁸ Ἀκαδημαῖω] Supple *ἐπιπέδω*. *Academicam* commentationem, seu libros duos, quorum prior *Catulus*, posterior *Lucullus* dicebatur.
⁹ Ἀντιόχεια] Hoc est, sententiam Antiochii de Academia complectentur.
¹⁰ Rem ad me] Coheredum omnium sententia magistrum auctionis me esse constitutum. *Manus.*
¹¹ Dies] Quo in auctione veniunt. *Idem.*

CICERO ATTICO SAL.

XIII. **C**OMMOTUS tuis literis, quod ad me de Varrone scriperas, totam Academiam ab hominibus nobilissimis abstuli, transtuli ad nostrum sodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor. Grandiores sunt omnino, quam erant illi; sed tamen multa detracta. Tu autem mihi pervelim scribas, qui intellexeris¹ illum velle. Illud vero utique scire cupio; quem intellexeris ab eo² *ἤλωκεν*, nisi forte Brutum: id hercle restabat: sed tamen scire pervelim. Libri quidem ita³ exierunt, (nisi forte me communis⁴ *φιλαντία* decipit) ut in tali genere ne apud Græcos quidem simile quidquam. Tu illam iacturam feres æquo animo, quod illa, quæ habes de Academicis, frustra descripta sunt. Multo tamen hæc erunt splendidiora, breviora, meliora. Nunc autem⁵ *ἄπορῶ*, quo me vertam. Volo Dolabellæ valde desideranti. Non reperio quid: & simul⁶ *αἰδέομαι* *Τρέως*: neque, si aliquid, qui potero⁷ *μέμνην* effugere? Aut cessandum igitur, aut aliquid excogitandum. Sed quid hæc levia curamus? Attica mea, obsecro te, quid agit? quæ me valde angit. Sed crebro regusto tuas literas: in his acquiesco: tamen expecto novas.

¹ *illum velle*] Varronem velle, ut ego
cum meis omnem scriptis. *Manut.*
² *ἤλωκεν*] Invideri.
³ *Exierunt*] Effecti sunt. J. F. Gron.
⁴ *φιλαντία*] Amor sui ipsius.
⁵ *ἄπορῶ*] Dubito.
⁶ *αἰδέομαι*] Vide lib. II. ep. 5.
⁷ *μέμνην*] Reprehensionem.

CICERO ATTICO SAL.

XIV. **B**RINNII libertus, coheres noster, scripsit ad me, velle; si mihi placeret, coheredes, se & Sabinum Albium ad me venire. Id ego plane nolo: hereditas tanti non est: & tamen obire auctoris diem facile poterunt, (est enim III Id.) si me in Tusculano postridie Nonas mane conuenerint. Quod si laxius volent proferre diem, poterunt vel
bi-

biduum, vel triduum, vel ut videbitur: nihil enim interest. Quare, nisi jam profecti sunt, retinebis homines. De Bruto, si quid erit: de Cæsare, si quid scies; si quid erit præterea, scribes. Illud etiam atque etiam consideres velim, placeatne tibi mitti ad Varronem quod scripsimus. Etsi etiam ad te aliquid pertinet. Nam scito, te ei dialogo adjunctum esse tertium. Opinor igitur consideremus: etsi nomina jam facta sunt. Sed vel induci, vel mutari possunt.

CICERO ATTICO SAL.

XV. **Q**UID agit, obsecro te, Attica nostra? nam triduo abs te nullas acceperam. Nec mirum: nemo enim venerat: nec fortasse causa fuerat. Itaque ipse quid scriberem, non habebam. Quo autem die has Valerio dabam, expectabam aliquem meorum: qui si venisset, & a te quid attulisset, videbam non desuturum quod scriberem.

CICERO ATTICO SAL.

XVI. **N**OS, cum flumina, & solitudines sequeremur, quo facilius sustentare nos possemus, pedem e villa adhuc egressi non sumus; ita magnos, & assiduos imbres habebamus. Illam Academicen¹ *σωτήριον* totam ad Varronem traduximus. Primo fuit Catuli, Luculli, Hortensii. Deinde, quia² *ὅτι τὸ ἀπέρων* videbatur, quod erat hominibus nota, non illa quidem³ *ἀπαυδυσία*, sed in iis rebus⁴ *ἀπειρία*, simul ac veni ad villam, eosdem illos sermones ad Catonem, Brutumque transtuli. Ecce tua literæ de Varrone. Nemini visâ est aptior⁵ *ἀντιόχεια* ratio. Sed tamen velim scribas ad me, primum placeatne tibi aliquid ad illum; deinde, si placebit, hocne potissimum. Quid Servilia, jamne venit? Brutus ecquid agit, ecquando? De Cæsare quid auditur? Ego⁶ ad Nonas quemadmodum dixi. Tu cum Pisone, si quid poteris.

CI-

¹ *σωτήριον*] Commentationem.
² *ὅτι τὸ ἀπέρων*] Præter decorum.
³ *ἀπαυδυσία*] Ignorantia.
⁴ *ἀπειρία*] Usus nullus.
⁵ *ἀντιόχεια*] Vide supra ep. 12.
⁶ *Ad Nonas*] Ero in Tusculano, Corr.

CICERO ATTICO SAL.

XVII. QUINTO Kalend. expectabam Roma aliquid; non quo imperassem. Igitur aliquid tuis. Nunc eadem illa, quid Brutus cogitet, aut si aliquid egit, ecquid a Cæsare. Sed quid ista, quæ minus curo? Attica nostra quid agat, scire cupio. Et si tuæ literæ (sed jam nimis veteres sunt) recte sperare jubent. Tamen expecto recens aliquid.

CICERO ATTICO SAL.

XVIII. VIDES¹ propinquitas quid habeat. Nos vero conficiamus hortos. Colloqui videbamur, in Tusculano cum essem, tanta erat crebritas literarum. Sed id quidem jam erit. Ego interea admonitu tuo perfeci sane argutulos libros ad Varronem: sed tamen expecto, quid ad ea, quæ scripsi ad te: primum, qui intellexeris eum desiderare a me, cum ipse homo² πολυγραφώτατος nunquam me laceffisset: deinde, quem³ Ζηλοτυπείν, nisi forte Brutum: quem si non⁴ Ζηλοτυπεί, multo Hortensium minus, aut eos qui de Republica loquuntur. Plane hoc mihi explices velim: in primis, maneat in sententia, ut mittam ad eum, quæ scripsi; an nihil necesse putes. Sed hæc coram.

¹ Vides] Nunc, cum longe absumus.

² Πολυγραφώτατος] Multa scribens.

³ Ζηλοτυπείν] Invidere.

⁴ Ζηλοτυπεί] Invidet.

CICERO ATTICO SAL.

XIX. COMMODUM discesserat Hilarus librarius xv Kal. cui dederam literas ad te, cum venit tabellarius cum tuis literis pridie datis: in quibus illud mihi gratissimum fuit, quod Attica nostra rogat te, ne tristis sis, quodque tu¹ ἀκρίδωσα esse scribis. ² Ligarianam, ut video, præclare auctoritas tua commendavit. Scripsit enim ad me Balbus, &

¹ Ακρίδωσα] Non periculosa.

² Ligarianam] De qua supra, ep. 12.

Oppius, mirifice se probare; ob eamque causam ad Cæsarem eam se oratiunculam misisse. Hoc igitur idem tu mihi antea scripseras. In Varrone ista causa me non moveret, ne viderer³ φιλέροδοξος: sic enim constituebam, neminem includere in dialogos eorum, qui viverent: sed, quia scribis, & desiderari a Varrone, & magni illum æstimare, eos confeci: & absolvi nescio quam bene, sed ita accurate, ut nihil posset supra, Academicam omnem quæstionem libris quatuor. In eis, quæ erant contra⁴ ἀκατηχησίαν præclare collecta ab Antiocho, Varroni dedi, ad ea ipse respondeo: tu es tertius in sermone nostro. Si Cottam, & Varronem fecissem inter se disputantes, ut a te proximis literis admoneor; meum⁵ κωφόν πρόσωπον esset. Hoc in antiquis personis suaviter fit, ut & Heraclides in multis, & nos sex de Republica libris fecimus. Sunt etiam de Oratore nostri tres, mihi vehementer probati: in eis quæque ex personæ sunt, ut mihi tacendum fuerit. Crassus enim loquitur, Antonius, Catulus senex, C. Julius, frater Catuli, Cotta, Sulpicius. Puer me hic sermo inducit, ut nullæ esse possent partes meæ. Quæ autem his temporibus scripsi, Ἀγιστοπέλειος morem habent; in quo sermo ita inducitur cæterorum, ut penes ipsum sit principatus. Ita confeci quinque libros⁶ περὶ τῶν, ut Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni, ⁷ περὶ πολιτικῶν M. Pisoni darem. ⁸ Ἀζηλοτύπητος id fore putaram, quod omnes illi decesserant. Hæc Academica, ut scis, cum Catulo, Lucullo, Hortensio contuleram. Sane in personis non cadebant. Erant enim⁹ λογιώτερα, quam ut illi de iis somniassent unquam viderentur. Itaque, ut legi tuas de

Tom. VIII.

X x x

Var-

³ φιλέροδοξος] Ambitiosus, illustrium veram amator. Scripserat Atticus, non semper Ciceroni querendos esse Catulos, & Lucullos, Africanos, & Lælios, aut huiusmodi viros, quibus sermonem tribueret in suis libris; ut nimis ambitiosus in claros viros videretur; sed etiam dandum esse aliquid iis, qui minus illustres essent; propterea de Varronem cogitandum. Respondet:

Academicas quæstiones ad Varronem non ideo transuli, ne viderer φιλέροδοξος, (nam ista causa me non moveret: si quidem idcirco ego de Varrone minus cogitabam, non quod

esset φιλέροδοξος, verum quia constituebam, eorum, qui viverent, neminem in dialogos includere) sed quia scribis, & desiderare illum, & magni æstimare. *Monitus.*

⁴ ἀκατηχησίαν] Opinionem eorum, qui nihil comprehendendi posse dicunt.

⁵ κωφόν πρόσωπον] Muta persona.

⁶ περὶ τῶν] De suis, supple, bonorum & malorum.

⁷ περὶ πολιτικῶν] Peripateticæ, Peripateticorum philosophorum partes.

⁸ Ἀζηλοτύπητος] Sine invidia.

⁹ λογιώτερα] Eruditiona.

Varrone, tanquam ¹⁰ ἐρμῶιον arripui. Aptius esse nihil potuit ad id philosophiæ genus, quo ille maxime mihi delectari videtur, ¹¹ easque partes, ut non sim consecutus, ut superior mea causa videatur. Sunt enim vehementer ¹² πικρὰ Antiochia: quæ diligenter a me expressa, acumen habent Antiochi, nitorem orationis nostrum: si modo is est aliquis in nobis. Sed tu, dandone putes hos libros Varroni, etiam atque etiam videbis. Mihi quædam occurrunt: sed ea coram.

¹⁰ Ἐρμῶιον] Imperatum lucrum.

¹¹ Ἐαυτὸς partes] Pendent e superioribus, aptius ad eas partes. Corradus, forte legendum: easque partes sumpsi, ut non sim consecutus. Lamb. Legendum, ut est in manuscriptoris nostris, mensque partes. Nihil, inquit, aptius fuit ad eas partes, quas tuor,

nampe Philonis, quam ut inducerem Varronem, qui Antiochi sententiam defenderet, ut melius cuique persuaderetur, potissimumque ipsi Varroni, id me consequi noluisse, ut superior mea sententia videretur. Bosius.

¹² Πικρὰ] Probabilia.

CICERO ATTICO SAL.

XX. **A** CÆSARE literas accepi ¹ consolatorias datas prid. Kal. Maj. Hispali. De urbe ² augenda quid sit promulgatum, non intellexi: id sane scire velim. Torquato nostra officia grata esse facile patior: eaque augere non desinam. Ad Ligarianam ³ de uxore Tuberonis, & privigna, neque possum jam addere; est enim res pervulgata: neque Tuberonem volo defendere: mirifice est enim ⁴ φιλῶντι. ⁵ Theatrum quidem sane bellum habuisti. Ego, etsi hoc loco facillime sustentor, tamen te videre cupio. Itaque, ut confitui, adero. Fratrem credo a te esse conventum: scire ingitur studeo quid egeris. ⁶ De fama nihil sane laboro: etsi scripse-

¹ Consolatorias] In Tulliolæ morte. Ep. 22. Manutius.

² Augenda] Infra, epist. 33. & 35.

³ De uxore] Monuerat Atticus Ciceronem, ut orationi, quam habuerat pro Q. Ligario, quædam adderet de uxore Tuberonis & de privigna. Et Cicerus nunc respondet, atque sibi, ut id addat, inessum non esse, cum oratio illa pervulgata sit. Bosius.

⁴ φιλῶντι] Querulus.

⁵ Theatrum] Habuisti: quod, tanquam in theatro, spectare posses cum voluptate.

Quid autem spectare? Rixam scilicet inter uxorem Tuberonis, & privignam. Manutius. Id est, locum & occasionem commodam habuisti exerendæ & explicandæ virtutis aut faciendæ tue. Est novum caput epistolæ nihil commune habens cum superioribus. J. F. Gronov.

⁶ De fama nihil laboro] Quid homines de me loquantur, & quam carpant meam fide infirmitatem, sive desidiâ, susque deque habeo. Idem.

peram ad te ⁷ tunc stulte, nihil melius. Curandum enim non est. ⁸ Atque hoc, *In omni vita sua quemque a recta conscientia transversum unguem non oportet discedere*. Viden' quam ⁹ φιλοσόφος? an tu nos frustra existimas ¹⁰ hæc in manibus habere? ¹¹ Δεδῶχθαι te nollem, quod nihil erat. Redeo enim fursum eodem. Quidquam me putas curare ¹² in toto, nisi ut ei ne desim? id ago scilicet ut judicia videam ¹³ tenere. ¹⁴ Μηδ' αὐτοῖς. Vellem ¹⁵ tam domestica ferre possem, quam ista contemnere. Putas autem ¹⁶ me voluisse aliquid, quod perfectum non sit? ¹⁷ Non licet scilicet sententiam suam: sed tamen quæ ¹⁸ tam acta sunt, non possum non probare: & tamen non curare, ¹⁹ pulchre possum, sicuti facio. Sed nimiam multa de nugis.

⁷ Tunc] Aliis quadam epistola, stulte scripseram, nihil esse melius, quam laborare de fama.

⁸ Atque hoc] Subintelligitur, Curandum. Malim autem, *Quemquam*, pro, *Quemque*. Manutius.

⁹ φιλοσόφος] Philosophice.

¹⁰ Hæc] Libros de philosophia tractare? Nam hoc tempore philosophiam Cicero Latinis literis explicabat. Manutius.

¹¹ Δεδῶχθαι] Mortuum esse, egeri vultis. Videat Tullius qui dixerit nunc solum Ciceroni, si pro amico in foro periclitante non contenderet, & causam ejus ageret. J. F. Gronov.

¹² In toto] In toto scilicet hoc negotio, ut ei, cui volebant homines Tullium patrocinari, sim advocatus, etsi non sim patronus & loquar. Idem.

¹³ Tenere] Sentus est, quasi vero id mi-

hi curæ sit ut in foro dominer, & primus Oratorum esse videat. Sic *seruus tenere* dixit in Bruto 27. Idem.

¹⁴ Μηδ' αὐτοῖς] Neque enim illis, supple, nunc detector. Idem.

¹⁵ Tam domestica] Quæ passus sum a fratre & filio ejus, ab uxore Terentia, in morte filii. Idem.

¹⁶ Me voluisse] Jam olim scilicet excellere in foro, & jam ipsum morari vetera vota, & memerissimum delitescere. Idem.

¹⁷ Non licet scilicet sententiam suam] Scilicet mutare: & olim quidem ita sentisset, nunc vero aliter. Idem.

¹⁸ Tam] Cum quasi habitarem in foro, assiduam operam amicis daren, eorum me non peniter. Idem.

¹⁹ Pulchre possum] Possum actionibus abstinere causarum, quando aliter scilicet tempus fert. Idem.

CICERO ATTICO SAL.

XXI. **A**D Hirtium dederam epistolam sane grandem, quam scripseram proxime in Tusciano. Huic, quam tum mihi misisti, rescribam alias; nunc aliis malo. Quid possum de Torquato, nisi aliquid a Dolabella? quod ¹ simul X x x 2 ac;

¹ Simul ac] Simul ac scripserit ad me quati re, continuo perferbam. Manutius. Dolabella quid egerit cum Cæsare de Tor-

ac; continuo scietis. Expectabam hodie, aut summum cras ab eo tabellarios: qui simul ac venerint, mittentur ad te. A Quinto expecto: proficiens enim e Tusculano VIII Kal. ut scis, nisi ad eum tabellarios. Nunc, ad rem ut redeam, ² *inhibere* illud tuum, quod valde mihi arriserat, vehementer displicet. Est enim verbum totum nauticum. Quanquam id quidem sciebam: sed arbitrari sustineri remos, cum inhibere essent remiges iussi. Id non esse ejusmodi didici heri, cum ad villam nostram navis appelleretur: non enim sustinent, sed alio modo remigant. Id ³ ab *επιολη* remotissimum est. Quare facies, ut ita fit ⁴ in libro, quemadmodum fuit. Dices hoc idem Varroni; si forte mutavit. Nec est melius quidquam, quam, ut ⁵ Lucilius:

Sustineat currum, ut bonus saepe agitator, equosque.
semperque Carneades, ⁶ *αποβολη* pugilis, & retentionem auriga, similem facit *επιολη*. Inhibitio autem remigum, motum habet, & vehementiorem quidem, remigationis navem convertentis ad puppim. Vides quanto hoc diligentius curem, quam aut ⁷ de rumore, aut ⁸ de Pollione: de Panfa etiam, si quid certius; credo enim palam factum esse: de Critonio, si quid esset: certene de Metello & Balbino? Dic mihi, placetne tibi primum ⁹ edere injussu meo? hoc ne Hermodorus quidem faciebat, is qui Platonis libros solitus est divulgare; ex quo ¹⁰ *λογιστην Ερμωδωρον*. Quid illud? rectissime existimas cuiquam ante, quam Bruto? cui, te auctore, ¹¹ *απο-*

2 *Inhibere illud tuum*] Qui putas *επιολη* reddi Latine posse per verbum *inhibere*. Corrad. De hoc toto loco multis disputat J. F. Gronovius lib. IV. *Observ.* cap. 26.

3 *Ab επιολη*] Ab assentionis retentione. Inhibitio, inquit, non idem est, quod assentio. Nam retinere, illud est, quod aurige faciunt, equorum cursum adductis habenis sistentes. Inhibere autem, non cum remiges navem sistant, sed cum, alio modo remigantes, eam convertant ad puppim. *Mancius.*

4 *In libro*] Acad. Quasi. sed primae editionis. Alii librum de Oratore, (L. 33.) significari volunt. *Corradus.*

5 *Lucilius*] Plerique, *Lucillus.*

6 *Προβολη*] Est, interprete *Badzio* in

Comp. Gr. L. *Status pugilis, in prociatu stantis, occasioneque inferenda plaga imminuentis, & agitatoris in carceribus equos currumque sustinentis.* *Ernestus.*

7 *De rumore*] Quem Atticus scripserat de Cicerone non esse bonum, quod Urbem & forum fastidiret fugeretque. *Gronovius.*

8 *De Pollione*] Qui erat cum Caesare in Hispania, fore de eo, quod Pollio ad Ciceronem scripserat de Quinto filio, lib. XII. ep. 38. sine Pollioni aliquid accidisse advertit. *Idem.*

9 *Edere*] Libros a me scriptos.

10 *Αδριανου Ερμωδωρον*] Supple. *επιοληται: verbis Hermodorus mercator, proverb.*

11 *Αποβολη*] Librum dico.

Φαση. Scripsit enim Balbus ad me, se a te quintum de finibus librum descripsisse: in quo non sane multa mutavi: sed tamen quaedam. Tu autem commode feceris, si reliquos continueris, ne & ¹² *αποβολη* habeat Balbus, & ¹³ *επιολη* Brutus. Sed haec haectenus, ne videar ¹⁴ *επιολη* *αποβολη*. Et si nunc quidem maxima mihi sunt haec. Quid est enim aliud? Varroni quidem quae scripti te auctore, ita proprio mittere, ut jam Romam miserim describenda. Ea si voles, statim habebis. Scripsi enim ad libarios, ut fieret tuis, si tu velles, describendi potestas. Ea vero continebis, quoad ipse te videam; quod diligentissime facere soles, cum a me tibi dictum est. Cum autem fugit me tibi dicere; mirifice Caerellia, studio videlicet philosophiae flagrans, describit a tuis: istos ipsos de finibus habet. Ego autem tibi confirmo, (postum falli, sit humanus) a meis eam non habere. Nunquam enim ab oculis meis absterunt. Tantum porro aberat ut binos scriberent; vix singulos confecerunt. Tuorum tamen ego nullum delictum arbitror; ideoque te volo existimare; a me enim praetermissum est, ut dicerem, me eos exire nondum velle. Huiusquam diu de nugis? De re enim nihil habeo, quod loquar. De Dolabella tibi assentior. Coheredes, ut scribis, in Tusculano. De Caesaris adventu scripsit ad me Balbus, non ante Kal. Sexti. De Attica optime, quod levius, ac lenius, & quod fert ¹⁵ *αποβολη*. Quod autem de illa nostra ¹⁶ cogitatione scribis, in qua nihil tibi cedo; ea, quae novi, valde probo, hominem, domum, facultates. Quod caput est, ipsum non novi: sed audio laudabilia de Scrofa. Etiam ¹⁷ proxime accedit, si quid hoc ad rem: ¹⁸ *επιολη* est etiam, quam pater. Coram igitur, & quidem propenso animo ad probandum. Accedit enim, quod patrem, ut scire te puto, plus etiam, quam non modo tu, sed quam ipse scit, amo, idque & merito, & jam diu.

CI.

12 *Αποβολη*] Non emendata. *Mancius.*
13 *Επιολη*] Obsolete.
14 *Ποσειδωνος αποβολη*] In parvis rebus multum aucti ponere.
15 *Επιολη*] Placide. *Mancius.*
16 *Κοινη*] Cuiam in matrimonio.

Attica collocatur, cum fere jam sit nubilus. *Mancius.*
17 *Proxime*] Prope Attici aedes. Edidit Lamb. *habitas.* *Rostius, accedit.*
18 *Επιολη*] *Nobilis:* quod ad genus attinet, propter maternam affinitatem. *Mancius.*

CICERO ATTICO SAL.

XXII. DE Varrone non sine causa quid tibi placeat, tam diligenter exquiro. Occurrunt mihi quædam: sed ea coram Te autem ¹ ad prædium intexui, faciamque id, crebrius: proximis enim tuis literis primum te id non nolle cognovi. De Marcello, scripserat ad me Cassius antea: ² *τὸ καὶ μὲν* Servius. O rem acerbam! ad prima redeo. Scripta nostra nusquam malo esse, quam apud te: sed ea tum foras dari, cum utrique nostrum videbitur. Ego & librios tuos culpa libero, neque te accuso: & tamen aliud quiddam ad te scripseram, Cærelliam quædam habere, quæ nisi a te non poterit. Balbo quidem intelligebam sat faciendum fuisse: tantum nolebam, aut obsoletum Bruto, aut Balbo inchoatum dari. Varroni, simul ac te videro, si tibi videbitur, mittam. Quid autem dubitarim, cum videro te, scies. Attributos quod appellas, ³ valde probe. Te ⁴ de prædio avia exerceri moleste fero. De Bruto nostro ⁵ perodiosum, sed vita fert. ⁶ Mulieres autem vix satis humane, quæ inimico animo ferant, cum utraque officio pareat. ⁷ Tullium scribam nihil sicut quod appellares: nam tibi mandassem, si fuisset. Nihil enim est apud eum positum ⁸ nomine vorii: sed est quiddam apud illum meum. Id ego in hanc rem statui conferre. Itaque & ego recte tibi ⁹ dixi ubi esset: & tibi ille recte negavit.

¹ *Libentissime*] Libentissime.

² *Τὸ καὶ μὲν*] Particularia, singula quæque particularium.

³ *Attributos*] Debitores a me tibi assignatos quod facias, ut pecuniam numerent, quæ ad sanctificationem meam cogito, valde bene facis. *Attributos & Appellare*, verba ad pecuniam solutionem exactionemque pertinent. Unde *Attributi*, *Attributio nominum*, & *Attributa pecunia*. Popma.

⁴ *Valde probe*] Facis. *Corradus*.

⁵ *De prædio avia*] De prædio, quod ad te hereditate pervenerat avia tua morte.

⁶ *Epist. 1. lib. 1. Manutius*.

⁷ *Perodiosum*] Quod Bruto est domesticarum tricarium, sane quam molestem est: sed hæc eveniant quotidie, & vix possunt vita-

ri. J. F. Gronov.

⁸ *Mulieres*] In mulieribus autem (quæ sine dubio iuxta propinquæ suis rixis & intemperis eum distrahebant) mitiorem animam desidero, quæ, cum utrique aliarum rerum constet puritatis & boni mores, alteram tolerare non possit, ut alterius facta dictaque omnia secus interpretetur. *Idem*.

⁹ *Tullium scribam*] Hic est M. Tullius cognomento Laura, de quo in epistola ad Rufum, & Plinius. *Manutius*.

¹⁰ *Nomine vorii*] Ad sanum, quod filia vocerat. *Epist. 18. & alibi. Idem*.

¹¹ *Dixi, ubi*] Dixi, apud eam me pecunia nescio quid habere. *Idem*.

Sed hoc quoque ipsum continuo adoriatur. ¹¹ Lucum hominibus non sane probo; quod est desertior: sed habet ¹² *εὐδοχίαν*. Verum hoc quoque, ut censueris; quippe ¹³ qui omnia. Ego, ut constitui, ¹⁴ adero: atque utinam tu quoque eodem die. ¹⁵ Sin quid, (multa enim) utique postridie. Etenim coheredes: a quis ¹⁶ sine te opprimi malitia est. Alteris jam literis nihil ad me de Attica: sed id quidem in optima spe pono. Illud accuso, non te, sed illam, ne salutem quidem. At tu & illi, & Pilia plurimam; nec me tamen irasci indicaris. Epistolam Cæsaris mihi, si minus legisses.

¹¹ *Lucum hominibus*] Aut se non probare ut consecratio Tullii fiat in loco, quemadmodum suadebat Atticus, quod in loco sit solitudo; hominum autem consecratio egeat celebritate. Nam quod ad Deos attinet, ita non sunt; ut ad eos colendos in desertissima quæque loca frequentissimi homines conveniant. Idcirco nihil eis opus est loci celebritate. Contra homines celebri loco

consecrari debent; ut eorum nomen vulgo innotescat. *Basilius*.

¹² *Εὐδοχίαν*] Quod probetur.

¹³ *Qui omnia*] Ad te refero. *Manutius*.

¹⁴ *Adero*] In Tusculano. *Idem*.

¹⁵ *Sin quid*] Sin quid te Romæ detinebit, multa enim possunt. *Idem*.

¹⁶ *Sine te*] Harum rerum perito.

CICERO ATTICO SAL.

XXIII. ANTEMERIDIANIS tuis literis heri statim respondi: nunc respondeo vespertinis. Brutus mallet me accesseret: nam & æquus erat, cum illi iter instaret & subitum, & longum: & mehercule nunc, cum ita finis affecti, ut non possimus plane simul vivere, (intelligis enim profecto, in quo maxime posita sit ¹ *σπουδαιότης*) facile patiebar nos potius Romæ una esse, quam in Tusculano. Libri ad Varronem non morabantur. Sunt enim ² derexti, ut vidisti: tantum libriorum menda tolluntur: de quibus libris scis me ³ dubitasse: sed tu videris. Item, quos Bruto mittimus, in manibus habent librarii. Mea mandata, ut scribis, explica: ⁴ *καὶ τὸ ἐπιπέπυτον* quæ-

¹ *Affecti*] Ego Republicæ & filiae interitu: ille Republicæ ruina, & nescio quo mulierum odio. Ed. vulg. *Corradus*.

² *Derexti*] Convictus.

³ *Derexti*] Valet idem, quod absoluti,

& confecti. Tralatio sumpta est a tela. *Lambinus*. Vulgo *desecti*. Forte *descripti*. *Manutius*.

⁴ *Dubitasse*] Num ad Varronem mitterentur. *Epist. 22. Idem*.

quamquam ista retentione omnes ait uti Trebatius: quid tu istos putas? nosti domum: quare confice. Incredibile est, quam ego ista non curem. Omni tibi asseveratione affirmo, quod mihi credas velim, mihi majori offensionem esse, quam delectationem, possessiunculas meas. Magis enim doleo, me non habere cui tradam, quam habere qui utar. Atque illud Trebatius se tibi dixisse narrabat: tu autem veritus es fortasse, ne ego invitus audirem. Fuit id quidem humanitatis: sed, mihi crede, jam ista non curo. Quare date in fermonem, & perfecta, & confice, excita, compella, loquere, ut te cum illo Scæva loqui putes. Ne existimes eos, qui non debita consecrari soleant, quod debeat, remissuros. De die tantum videro, & id ipsum bono modo.

5 Retentione] Ut partem scilicet de solvenda pecunia non solvant. Poterant enim solvere estimatione ex lege Cæsaris, & deducto summe, quod in usuras solutum erat, sic ut quarta pars crediti periret. Suet. Jul. c. 42. J. F. Gronov.

6 Istos] Homines tam attentos & lucri nullius negligentes. Idem.

7 Evidens] Qua commodissima ratione poteris.

8 Quam habere qui utar] Hoc est, habere sine pecunia qua utar in sumptus honestos. Sic & Superius loquitur II. ep. 11. Sed videtur non posse precedere, quod id doleat. Ideoque vel addendum est labor, sive gaudeo, inter quam & habere, vel tollendum

9 Cum illo Scæva] Cassio Scæva Cæsariano; acerrimo Cæsaris defensore, cum quo non est contendendum, sed moderate agendum. Ep. 10. Trebatium hoc cognomine designari censent alii; de quo lib. IX. ep. 15. Poppo.

10 De die] De retentione reculandum nobis non est: de die, quam illis ad solvendum permitti velimus, videndam; neque id ipsum tamen vehementer est agendum. Confici enim prorsus volo; si non licebit, qua die volumus; ea, qua licebit. Manut.

CICERO ATTICO SAL.

XXIV. QUID est, quod Hermogenes mihi Clodius, Andromenem sibi dixisse, se Ciceronem vidisse Corcyra? ego enim audita tibi putaram. Nil igitur ne ei quidem literarum? an non vidit? facies ergo ut sciam. Quid tibi ego de Varrone rescribam? quatuor *ἡμετέριαι* sunt in tua potestate. Quod egeris, id probabo. Nec tamen *αἰδέομαι*

1 *ἡμετέριαι*] Libri, sic ἄλλοι, quod membranis, & pellibus contegerentur.

2 *αἰδέομαι*] Vide II. 5.

Τρωίς: quid enim? sed ipsi quam res illa probaretur, magis verebar. Sed quoniam tu suscipis, in alteram aurem.

3 In alteram aurem] Dormio. Securi aures suscipis, fore ut Varroni placeant. Man. mi sum de Academicis; quando tu hoc fu-

CICERO ATTICO SAL.

XXV. DE retentione rescripti ad tuas accurate scriptas literas. Conficies igitur, & quidem sine ulla dubitatione, aut retractatione. Hoc fieri & oportet, & opus est. De Andromene ut scribis, ita putaram: scisses enim: mihi que dixisses. Tu tamen ita mihi de Bruto scribis, ut de te nihil. Quando autem illum putas? nam ego Romam pridie Idus Bruto ita volui scribere, (sed quoniam tu te legisse scribis, fui fortasse *ἀσχετῆς*) me ex tuis literis intellexisse, nolle eum, me quasi prosequendi sui causa Romam nunc venire. Sed quoniam jam adest meus adventus, fac quæso, ne quid eum Idus impediatur, quo minus suo commodo in Tusculano sit. Nec enim ad tabulam eum desideraturus eram: in tali enim negotio cur tu unus non satis es? sed ad testamentum volebam: quod jam malo alio die; ne ob eam causam Romam venisse videar. Scripsi igitur ad Brutum, jam illud, quod putassem, Idibus nihil opus esse. Velim ergo totum hoc ita gubernes, ut ne minima quidem re ulla Bruti commodum impediatur. Sed quid est tandem, quod perhorrescas, quia tuo periculo jubeam libros dari Varroni? Etiam nunc si dubitas, fac ut sciamus: Nihil est enim illis elegantius. Volo Varronem, præsertim cum ille desideret: sed est, ut scis,

Ἐπειδὴ ἀνὴρ πᾶσα κεν ἔδραστον αὐτίκω.

Tom. VIII.

Y y y

Ita

1 Retentione] Supra, ep. 23.

2 Illum] In Tusculanum exiturum. Manutius.

3 Ita volui] Sed non video fortasse ita scripsisse, quia obscure scripti. Corr.

4 *Ἀσχετῆς*] Obscurior.

5 Nec enim ad tabulam] Brutum cupiebam idibus esse Romæ, non ut auctiori intereret, sed ut ad obsequendum testamentum

adhibere possem. Manut.

6 Ad testamentum] Veteres factio testamenti obligatores ex lege adhibebant: adhibebant autem amicos fere, aut homines auctoritate præstantes: quo magis ratum haberetur id, quod anulis clarorum virorum esset obsequatum. Vide ep. 2. lib. VII. Idem.

7 *ἄσχετος*] Vehemens vir, & qui vel infanteret, sed ut ad obsequendum testamentum

tem accusare audeat. *Ilud.* A. 633.

Ita mihi saepe occurrit vultus ejus, querentis fortasse vel hoc, meas partes in iis libris copiosius defensas esse, quam suas: quod mehercule non esse intelliges, si quando in Epirum veneris: nam nunc Alexionis epistolis cedimus. Sed tamen ego non despero probatum iri Varroni: & id, quoniam impensam fecimus in Macrocolla, facile patior teneri. Sed etiam atque etiam dico, tuo periculo fiet. Quare, si addubitas, ad Brutum transeamus: est enim is quoque Antiochius. O Academiam, volaticam, & sui similem, modo huc, modo illuc. Sed, quae, epistola mea ad Varronem valdene tibi placuit? Male fit, si nunquam quidquam tam enitar. At ego ne Tironi quidem dictavi, qui totas persequi solet, sed Spintharo syllabatum.

8 Si quando] Nunc enim te Alexionis epistole occupatum habent, quas te nolo abjicere, tuis de rebus ex Epiro scriptas, Manus.
 9 Macrocolla] Vide Plinium, XIII. 12. ubi Harduinus: charta, inquit, olim inter se jungebantur, & glutino compingebantur. Majore modulo compaginatam chartam vocabant. Haec charta maiores apud Suetonium, in Augusto, & apud Martialem I. 45.
 10 Antiochius] Probat Antiochi partes, quas Varro defendit in Academicis: ut eas a Varrone ad ipsum transferre non absurde

possimus. Manus.
 11 Volaticam] Quasi volatilis a Catulo, Lucullo, & Hortensio ad Catonem, & Brutum primo, deinde ab his ad Varronem, ep. 15. hujus libri, & nunc sursum ad Brutum volare cogit. Corad.
 12 Sui similem] Non consistentem, & nihil affirmantem. Idem.
 13 Epistola] Quae legitur Fam. IX. 8.
 14 Epistola] Opus.
 15 Persequi] Comprehensiones, completiones verborum.

CICERO ATTICO S. A. L.

XXVI. DE Virgilio parte valde probo. Sic ages igitur, & quidem id erit, primum; proximum Clodiae. Quod si neutrum, metuo ne turbem, & irruam in Drusum. Intemperans sum in ejus rei cupiditate, quam nosti; itaque revol-

1 Virgilius] Virgilius unus erat ex coebris Scapularis, qui fortasse Attico dixerat, se suam partem Scapularum hortorum Ciceroni concessurum: ut ei locus esset, si fortasse coheredes non in auctione hortos venderet, sed inter se liceri cogitarent. Virg. de lib. II. ep. 37. & 42. Quo in loco debuit haec epistola collocari. Manus.
 2 Primum & proximum] Scapulae hortos primum cupio, secundum eos, Clodiae. Virg. de lib. XII. 40. 41. 43. Idem.
 3 Turbem] Scilicet rationes, vel contentiones, hoc est, decoquam: ne vel impensio, vendere, sed inter se liceri cogitarent. Virg. de lib. II. ep. 37. & 42. Quo in loco debuit haec epistola collocari. Manus.

revolvor identidem in Tusculanum: quidvis enim potius, quam ut non hac aetate absolvatur. Ego, ut tempus est nostrum, locum habeo nullum, ubi facilius esse possim, quam Asturæ. Sed quia qui mecum sunt (credo, quod maestritiam meam non ferunt) domum properant; est properam remanere, tamen, ut scripsi tibi, proficiscar hinc, ne relictus videar. Quo autem? Lanuvium? Cohor equidem in Tusculanum: sed faciam te statim certiorum. Tu literas conficies. Equidem, credibile non est, quantum scribam die, quin etiam noctibus: nihil enim somni. Heri etiam effeci epistolam ad Caesarem: tibi enim placebat, quam non fuit malum scribi, si forte opus esse putares. Ut quidem nunc est, nihil sane est necesse mittere: sed id quidem, ut tibi videbitur. Mittam tamen ad te exemplum fortasse Lanuvio, nisi forte Romam. Sed eras scies.

4 Tu literas conficies] Dicit hoc, Tu ad me scribam saepe scribas. Manus. Vel a quibus videbitur conficies meo nomine, ut ep. 5.

lib. XI. Corad.
 5 Romam] Venero: nam ipse epistolam mecum afferam. Manus.

CICERO ATTICO S. A. L.

XXVII. DE epistola ad Caesarem, nobis vero semper restissime placuit, ut isti ante legerent. Aliter enim fuisset, & in hos inofficiosi; & in nosmetipsos, si illum offensari fuimus, pene periculosi. Isti autem ingenue; mihique gratum; quod, quid sentirent, non reticuerunt: illud vero vel optime, quod ita multa mutari volunt; ut mihi de integro scribendi causa non sit: quanquam de Parthico bello quid spectare debui, nisi quod illum velle arbitrabar? Quod enim aliud argumentum epistolae nostrae, nisi Colaxia, fuit? An, si ea, quae optima putaram, suadere voluissem, oratio mihi defuisset? Totis igitur literis nihil opus est. Ubi enim magnum nullum fieri possit, vel non potest. Y. y. 2.

1 Isti] Balbus, Oppius, &c.
 2 Colaxia] Assentatio. Haecenus fuerat in vulgatis omnibus.
 3 Epistola] Prosper successus.
 4 Assentatio] Erratum, offensio.